

सर्वोच्च अदालत संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री सुशीला कार्की
माननीय न्यायाधीश श्री देवेन्द्र गोपाल श्रेष्ठ
फैसला

मुद्दा नं. : ०७०-CR-०८५१

मुद्दा: - वैदेशिक रोजगार कसूर।

हर्कराम पुनको जाहेरीले नेपाल सरकार	१	}	<u>पुनरावेदक</u> वादी
<u>विरुद्ध</u>			
जिल्ला काठमाडौं बानियाटार डेरा गरी बस्ने जमुना पन्थ.....	१	}	<u>प्रत्यर्थी</u> प्रतिवादी
ऐ.ऐ. बस्ने गणेश पन्थ.....	१		
ऐ.ऐ. बस्ने शुरेश पन्थ.....	१		

शुरु फैसला गर्ने :- माननीय अध्यक्ष श्री मिरा खड्का
सदस्य श्री अग्नीप्रसाद थपलिया
वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरण ।

फैसला मिति :- २०६९।०५।२६

न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा ९(१) तथा वैदेशिक रोजगारी ऐन, २०६४ को दफा ६६(२) अनुसार यस अदालतको अधिकारक्षेत्र अन्तर्गत पुनरावेदनको रोहमा दायर हुन आएको प्रस्तुत मुद्दाको सङ्क्षिप्त तथ्य एवं ठहर यसप्रकार छ:-

वैदेशिक रोजगारीका लागि अफगानिस्तानमा पठाई दिन्छु भनी जिल्ला बर्दिया ढोडरी गा.वि.स. वडा नं. २ घर भएका गणेश पन्थ र निजकी श्रीमती जमुना पन्थले

मसँग दुई पटक गरी रु. ४,५०,०००।- (चार लाख पचास हजार) बुझी रसिद भरपाईसमेत गरिदिएको र विदेश नपठाई छल्ने ढाट्ने गरी सम्पर्क विच्छेद भई बस्ने गरेकाले निजहरुलाई विभागबाट पक्राउ गरी कानून बमोजिम सजाय गरी मेरो विगो र हर्जाना क्षतिपूर्तिसमेत दिलाई भराई पाउँ भन्ने जाहेरी दरखास्त ।

Active Export and Import Business Pvt.Ltd. को रसिदमा जमुना भनी सहिछाप गरी ने.रु.२,७०,०००।-(दुईलाख सत्तरी हजार) रुपैया बुझेको र रु.१,९०,०००।-(एक लाख नव्वे हजार) गणेश पन्थले बुझी लिएको भनी गरी दिएको भरपाई कागज उजुरी साथ संलग्न रहेको ।

जाहेरवाला हर्क पुनलाई अफगानिस्तान पठाउन भनी मेरो जेठाजु सुरेश पन्थले चलाएको Active Export and Import Business Pvt.Ltd. को रसिद प्रयोग गरी रु. २,६०,०००।- (दुई लाख साठी हजार) आफैले बुझेको र १,९०,०००।-(एक लाख नव्वे हजार) मेरो श्रीमान गणेश पन्थले बुझी भरपाई गरी दिएको हो। उक्त रकम तिर्न बुझाउन मञ्जुर छु भनी आफ्नो जेठाजु समेतको प्रस्तुत विषयमा संलग्नता रहेको भन्ने बेहोराको प्रतिवादी जमुना पन्थले अनुसन्धान अधिकृतसमक्ष दिएको वयान।

प्रतिवादी जमुना पन्थ समेतले नेपाल सरकारले बन्देज लगाएको मुलुका वैदेशिक रोजगार व्यवसाय संचालन गर्ने इजाजत नलिई मानिसलाई झुक्यानमा पारी वैदेशिक रोजगार ऐन, २०६४ विपरित कार्य गरेकाले निजलाई वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणबाट हिरासतमा राख्न अनुमति लिई थप अनुसन्धान गर्ने भन्ने समेत व्यहोराको वैदेशिक रोजगार विभागको आदेश पर्चा।

प्रतिवादी जमुना पन्थको पोलमा परेका निजका पति गणेश पन्थ र जेठाजु सुरेश पन्थका नाउँमा विभागबाट निजहरुको घर ठेगानामा जारी गरिएको पक्राउ पुर्जी मिसिल संलग्न रहेको।

प्रतिवादीहरु जमुना पन्थ, निजका पति गणेश पन्थ र जेठाजु सुरेश पन्थले वैदेशिक रोजगार व्यवसाय संचालन गर्ने इजाजत नलिई जाहेरवालालाई वैदेशिक

रोजगारका लागि अफगानिस्तान पठाईदिने भनी झुक्यानमा पारी वैदेशिक रोजगार ऐन, २०६४ को दफा १० र ४३ बमोजिम कसूर गरेको हुँदा प्रतिवादीहरुलाई सोही ऐनको दफा ४३ बमोजिम सजाय गरी जाहेरवालाको विगो रु.४,५०,०००।- (चार लाख पचास हजार) तथा सो को ५० प्रतिशतले हुने हर्जना रु. २,२५,०००।- (दुईलाख पच्चीस हजार) समेत जम्मा रु. ६,७५,०००।- (छ लाख पचहत्तर हजार रुपैया) यी प्रतिवादीहरुबाट जाहेरवाला हर्कमान पुनलाई दिलाई भराई पाउँ भन्नेसमेत बेहोराको अभियोग-पत्र।

मैले जाहेरवालासँग एक वर्षअघि पसल गर्न रु. २,६०,०००।- लिएकोमा उक्त रकम लिएको चार पाँच दिनपछि जाहेरवालाले मेरो जेठाजुले सञ्चालन गरेको अफिसको रसिद ल्याई मलाई डर धाक देखाई उक्त रसिद भर्न लगाई सही गर्न लगाएको हो। मेरो पतिले गरिदिएको भन्ने लिखत सम्बन्धमा मलाई केही थाहा छैन। मेरो जेठाजु सुरेश पन्थ र अर्को एक जना पार्टनर भै Active Export and Import Pvt.Ltd. कम्पनी खोलेको भन्ने सुनेको हुँ। उक्त कम्पनीले के काम गर्छ मलाई थाहा छैन। मैले विदेश पठाउन भनी कुनै रकम लिएको छैन। मेरो पति एक वर्षदेखि दार्जिलिङ्ग तिर बस्दै आउनु भएको छ। अनुसन्धान अधिकृत समक्ष गरेको वयानको व्यहोरा झुठो हो। मलाई डर धाक देखाएकोले अनुसन्धान अधिकृत समक्ष त्यस्तो वयान दिएकी हुँ। मैले त्यस्तो कारोबार नगरेको हुँदा मलाई सजाय हुनु पर्ने होइन भन्नेसमेतको प्रतिवादी जमुना पन्थले वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणमा दिएको वयान।

अभियुक्त जमुना पन्थबाट रु. २,५०,०००। नगद वा सो बराबरको जेथा जमानत लिई तारेखमा राखी र दिन नसके कानून बमोजिम थुनुवा पुर्जी दिई कानूनले पाउने सुविधा पाउने गरी स्थानीय कारगारमा थुनामा राखी प्रस्तुत मुद्दाको पुर्पक्ष गर्नु भन्ने समेत व्यहोराको वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणबाट भएको थुनछेक आदेश।

थुनछेक आदेशबमोजिम माग भएको धरौटी वापतमा जेथा जमानी राखी प्रतिवादी तारेखमा रहेकोमा मिति २०६८।१०।१७ देखि तारेख गुजारी वसेको।

प्रतिवादीहरू जमुना पन्थ, गणेश पन्थ र सुरेश पन्थले विना इजाजत वैदेशिक रोजगार व्यवसाय सञ्चालन गरेको र जाहेरवालालाई वैदेशिक रोजगारका लागि अफगानिस्तान पठाईदिने भनी झुक्क्यानमा पारेको भन्ने अभियोग ठोस सबुद प्रमाणहरूबाट शंका रहित तवरले पुष्टी गर्न सकेको नदेखिँदा निजहरूलाई वैदेशिक रोजगार ऐन, २०६४ को दफा १० र ४३ को कसुरमा ऐ. ऐनको दफा ४३ बमोजिम सजाय गरी पाउँ भन्ने वादी दावी पुग्न सक्दैन। निज प्रतिवादीहरूले उपरोक्त आरोपित कसुरबाट सफाई पाउने ठहर्छ भन्नेसमेतको वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणको मिति २०६९।५।२६ को फैसला।

मौकामा पक्राउ परेकी जमुना पन्थले वयान गर्दा जेठाजु सुरेश पन्थले चलाएको Active Export and Import Pvt.Ltd. को रसिद प्रयोग गरी जाहेरवालालाई वैदेशिक रोजगारीमा अफगानिस्तान पठाउन रु. २,६०,०००।- आफूले बुझि लिएको तथा श्रीमान गणेश पन्थले अरु बाँकी रु. १,९०,०००।- बुझि भरपाई गरिदिएको हो। जेठाजु सुरेश पन्थ अफगानिस्तानको जेलमा परेको हुनाले जाहेरवालालाई रोजगारीमा पठाउन नसकिएको भनी वयान गरेको देखिन्छ। प्रतिवादीहरू गणेश पन्थ तथा सुरेश पन्थ न्यायाधिकरणमा उपस्थित नै नभई फरार रहेका, जाहेरवाला र प्रतिवादीहरूबीच वैदेशिक रोजगारको कारोवार भएको तथ्य वस्तुनिष्ट सबुद रसिद भरपाई तथा प्रतिवादी जमुना पन्थको वयानबाट पुष्टि भएको अबस्थामा प्रतिवादीहरूलाई अभियोग दावीबाट सफाई दिने गरी भएको फैसला त्रुटीपूर्ण हुँदा बदर गरी अभियोग माग दावी बमोजिम इन्साफ होस भन्ने वादी नेपाल सरकारको यस अदालतमा परेको पुनरावेदन-पत्र।

नियमबमोजिम पेशी सुचीमा चढी इजलाससमक्ष पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दाको पुनरावेदन-पत्र समेतका मिसिल संलग्न सम्पूर्ण कागजात अध्ययन गरी निर्णयतर्फ विचार गर्दा वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणबाट भएको फैसला मिलेको छ वा छैन सो सम्बन्धमा निर्णय दिनु पर्ने देखियो।

यसमा वैदेशिक रोजगार व्यवसाय संचालन गर्ने इजाजत नलिई वैदेशिक रोजगारका लागि अफगानिस्तान पठाईदिने भनी झुक्यानमा पारी वैदेशिक रोजगार ऐन, २०६४ को दफा १० र ४३ बमोजिम कसूर गरेको हुँदा प्रतिवादीहरुलाई सोही ऐनको दफा ४३ बमोजिम सजाय गरी जाहेरवालाको विगो रु. ४,५०,०००।- (चार लाख पचास हजार) तथा सो को ५० प्रतिशतले हुने हर्जनासमेत जम्मा रु. ६,७५,०००।- (छ लाख पचहत्तर हजार रुपैया) प्रतिवादीहरुबाट जाहेरवाला हर्कमान पुनलाई दिलाई भराई पाउँ भन्ने अभियोग दावी रहेकोमा मौकामा पक्राउ परेकी प्रतिवादी जमुना पन्थले अनुसन्धान अधिकृत समक्ष वयान गर्दा सावित्री भएपनि वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणमा गरेको वयानमा आफूले जाहेरवालासँग पसल गर्न भनी रु. २,६०,०००।- लिएको हो। वैदेशिक रोजगारीमा पठाउन भनी पैसा लिएको होइन भनी इन्कारी रहेको र अन्य दुई प्रतिवादीहरु गणेश पन्थ र शुरेस पन्थ म्यादमा हाजिर नभई फरार रहेकोमा प्रतिवादीहरुले आरोपित कसुरबाट सफाई पाउने ठहर गरी वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणबाट भएको फैसला उपर वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन परेको देखिन्छ।

प्रतिवादी जमुना पन्थले अधिकारप्राप्त अधिकारी समक्ष आरोपित कसुरमा सावित रहे पनि वैदेशिक रोजगार न्यायाधीकरणमा वयान दिदा आफूले जाहेरवालासँग एक वर्ष अघि पसल गर्न रु. २,६०,०००।- लिएकोमा उक्त रकम लिएको चार पाँच दिनपछि जाहेरवालाले मेरो जेठाजुले सञ्चालन गरेको अफिसको रसिद ल्याई मलाई डर धाक देखाई उक्त रसिद भर्न लगाई सही गर्न लगाएको हो भनी उल्लेख गरेको देखिन्छ। जाहेरवाला हर्कराम पुनबाट रु. २,६०,०००।- लिई गरिदिएको भनी मिसिल संलग्न रहेको प्रतिलिपि कागज Active Export & Import business pvt. Ltd. को नाउँ receipt भन्ने रहेको देखिन्छ। उक्त receipt मा उल्लेखित रकम के कुन प्रयोजनको लागि लिएको हो भनी स्पष्ट उल्लेख भएको छैन। सो receipt जारी भएको कम्पनी जमुना पन्थद्वारा सञ्चालित रहेको अथवा जमुना पन्थ कार्यरत रहेको कम्पनी हो भनी वादीले

प्रमाण पेश गर्न सकेको देखिदैन। उनाउ व्यक्तिको नाममा दर्ता रहेको र यी प्रतिवादी जमुना पन्थ उक्त कम्पनीमा कार्यरतसमेत नरहेको अवस्थामा Active Export & Import business pvt. Ltd. को नामको रसिद मार्फत जमुना पन्थले वैदेशिक रोजगारीको लागि पठाइदिन्छु भनी वैदेशिक रोजगार कसुर गरेको मान्न सकिने अवस्था देखिदैन।

प्रतिवादी जमुना पन्थले वयानको क्रममा जेठाजु सुरेश पन्थले सञ्चालन गरेको Active Export and Import Business Pvt.Ltd. को receipt जाहेरवालालाई दिई पैसा लिएको भनी उल्लेख गरेको आधारमा मात्र प्रतिवादी सुरेश पन्थउपर अभियोग लगाएको देखिन्छ। यी प्रतिवादी सुरेश पन्थको संलग्नता सम्बन्धमा जाहेरी तथा अभियोग-पत्रमा कुनै बेहोरा उल्लेख भएको पाइदैन। त्यस्तै अर्का प्रतिवादी गणेश पन्थको सम्बन्धमा हेर्दा जाहेरवाला हर्कराम पुनले महानगरीय प्रहरीवृत्त महाराजगंजमा दिएको निवेदनमा गणेश पन्थलाई आफ्नै हातले रकम दिएको भन्ने उल्लेख गरेको र निजले सो निवेदन साथ पेश गरेको भरपाई लिखतको प्रतिलिपिमा रत्नबहादुर पुनबाट रु. १,९०,०००।- गणेश पन्थले सानो भरपाईअनुसार लिएको हुँ भन्ने उल्लेख भएबाट निजको जाहेरीको बेहोरा र सो भरपाईको बेहोरा फरक फरक देखिन्छ।

जाहेरवाला हर्कमान पुनले महानगरीय प्रहरी वृत्त महाराजगञ्जमा दिएको मिति २०६८।३।३० को निवेदनको आधारमा प्रस्तुत मुद्दाको अनुसन्धान सुरु भएको देखिदा उक्त निवेदन व्यहोरा हेर्दा गणेश पन्थ र जमुना पन्थले मलाई विदेश अफगानिस्तान पठाउन दुई पटक गरी रु. ४,५०,०००।- लिएकोमा नपठाएकोले उल्लेखित रकमको साँवा व्याज भरी पाउँ भनी उल्लेख भएको पाइन्छ। जाहेरवालाको नाउँमा मुलुकी ऐन अ.वं. ११५ नं. बमोजिमको म्याद जारी गर्दासमेत आफ्नो जाहेरी बेहोरा समर्थनगरी बकपत्र गर्न उपस्थित भएको देखिएन। प्रतिवादी जमुनाको जिकिरअनुसार प्रस्तुत विवादको कारोवार लेनदेन व्यवहार भएको भन्ने देखिन आएको र जाहेरवालाले महानगरीय प्रहरीवृत्त महाराजगञ्जमा निवेदन दिदा नै साँवा व्याज असुलउपर गरी पाउँ भनी निवेदन दिएको देखिन्छ। तसर्थ लेनदेनको विषय वैदेशिक

रोजगारको कसूरभिन्न नपर्ने हुँदा लेनदेन सम्बन्धमा निज हर्कमान पुनको नालिस परेको बखत कानून बमोजिम हुने नै हुन्छ ।

अतः उल्लिखित तथ्य एवं विवेचनासमेतको आधारमा वैदेशिक रोजगार ऐन, २०६४ को दफा १० र ४३ को कसुरमा ऐ. ऐनको दफा ४३ बमोजिम सजाय गरी पाउँ भन्ने वादी दावी पुग्न नसक्ने ठहर गरी वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणबाट मिति २०६९।०५।२६ मा भएको फैसला मनासिव देखिदा सदर हुने ठहर्छ । वादीको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन । प्रस्तुत फैसलाको जानकारी पुनरावेदकलाई दिई दायरीको लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार गरी बुझाइ दिनु ।

न्यायाधीश

उक्त रायमा म सहमत छु ।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृत:- रमेश रिजाल

कम्प्युटर अपरेटर : खगेन्द्रकुमार खत्री

इति सम्बत् २०७२ साल असार ३१ गते रोज ५ शुभम् ।